

DE FABRIEKSBODE

NIEUWSBRIEF VAN MUSEUM VAN MARKEN

DE FABRIEK VOOR ALLEN

ALLEN VOOR DE FABRIEK

ZATERDAG 7 DECEMBER

NIEUW BOEK: 'INDUSTRIE AAN DE SCHIE'

Wie vandaag door Delft loopt, voelt stevige grond onder de voeten: geplaveide straten, bakstenen huizen en monumentale kerkgebouwen. Alsof het nooit anders is geweest. De stad is gewonnen op het water en het water speelt een hoofdrol in de groei en bloei van Delft als handels- en industriestad.

Als Delft in de middeleeuwen via Delfshaven toegang krijgt tot de zee, ontstaat er een grote afzetmarkt voor landbouw- en nijverheidsproducten, die in en rondom de stad geproduceerd worden. Vanaf de zeventiende eeuw worden de waterwegen ook steeds meer gebruikt voor vervoer van personen en ligt Delft als een spin in het web van trekvaartroutes; een ideale positie voor verdere groei. Tijdens de Industriële Revolutie blijkt het water de noodzakelijke infrastructuur te bieden om de stad te laten bloeien als industriestad. De Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek, Calvé, A. Hillen, Braat en de Nederlandse Kabelfabriek zijn maar enkele van de Delftse bedrijven met internationale reikwijdte en faam. Delft blijkt een ideale vestigingsplaats te zijn en dat is nog steeds zo. Met het destijds verdwijnen van de grote fabrieken heeft de stad zich nu ontwikkeld tot een kennisstad waar innovatie de hoofdrol speelt. Het rijk geïllustreerde boek vertelt het verhaal van Delft, een innovatieve stad waar water en werken elkaar door de eeuwen heen beïnvloeden en versterken. Deze gezamenlijke uitgave van Stichting Museum Van Marken, TU Delft Hortus Botanicus en Expertise Platform Water is in de boekwinkels en de [webwinkel van Museum Van Marken](#) te koop. Vanaf maart 2025 is er een gelijknamige expositie in Royal Delft Museum.

REDACTIONEEL

Bij het maken van deze De FabrieksBode dienden zich zoveel nieuwberichten aan dat is besloten vier pagina's te gebruiken in plaats van de gebruikelijke twee. Voor het nieuwe jaar is het voornemen om vier keer per jaar te verschijnen; in principe met telkens twee pagina's. Vaste redacteuren van De FabrieksBode zijn Nettie Jonckers (Schenking van de maand) en Jan van der Mast (Uit de Oude Doos), de overige stukken worden geschreven door bestuur en vrijwilligers. Eindredactie: Jacques van Velthoven en Chris de Weijer.

ONTWIKKELING TERREIN DSM-OOST

Met het beëindigen van de productie van gistextracten in Delft, eind 2025, wil dsm-firmenich de fabriek ontmantelen en het gehele oostelijke deel van de Biotech Campus Delft saneren. Dit terrein wordt mogelijk openbaar toegankelijk en de mogelijkheden daarvoor worden op dit moment onderzocht. Het gaat om het gebied ten oosten van het spoor tussen Haantje, Wateringseweg en Wateringsevest. Dit schrijft het bedrijf op 11 oktober in een brief aan het College van B&W en meldt de gemeente Delft. Hierover is ook contact geweest met de provincie Zuid-Holland, die akkoord moet gaan als het bedrijventerrein een gemengd gebied zou worden met Wonen en de daarbij behorende functies die een stadswijk nodig heeft. Op het terrein staan meerdere gemeentelijke monumenten waaronder het 'Taplokaal'.

Stichting Museum Van Marken volgt deze ontwikkelingen nauwgezet. Zodra de verkenning is afgerond beziet het bestuur of, hoe en wanneer de door onze Stichting ontwikkelde gebiedsvisie 'Van Marken Kwartier' betrokken wordt bij het door de gemeente in te zetten participatietraject.

KIM PUTTERS LID COMITÉ VAN AANBEVELING

Op 25 november hebben onze voorzitter Lucas van Wees en bestuurslid Argo Oskam een bezoek gebracht aan Kim Putters, voorzitter van de Sociaal Economische Raad (SER). Kim is daarbij toegetreden als 12de lid van het Comité van Aanbeveling van Stichting Museum Van Marken.

Onze Stichting heeft hierover een persbericht verspreid. Op 4 november heeft professor Putters met een openbare rede zijn ambt als universiteitshoogleraar Brede Welvaart bij de Universiteit van Tilburg aanvaard. Zijn toetreding tot ons Comité van Aanbeveling onderstreept de lange weg die is afgelegd van het sociaal ondernemerschap van de Van Marken's naar de Brede Welvaart van nu.

VIERDE VAN MARKEN DAG: EEN GROOT SUCCES

Elk jaar leert het organiserend comité weer van de vorige keer. Op de eerste Van Marken Dag waren verenigingen uitgenodigd die destijds door Jacques van Marken waren opgericht. En wat sponsors betreft, werd behalve op DSM een beroep gedaan op de plaatselijke ondernemingen in het Agnetapark. Maar de eerste Van Marken Dag had een onzekere start. Net toen de organisatie rond was kwam er in verband met Corona de maatregel dat de horeca 'op slot' moest. Geen verstrekking van drankjes en versnaperingen voor de bezoekers en het gebruik van een geluidsinstallatie was verboden. Heel even overwoog de organisatie zelfs om de dag niet te laten doorgaan.

De tweede Van Marken Dag was onder een beter gesternte en werd grootser aangepakt. Naast de sponsors van het vorige jaar werd met succes een financieel beroep gedaan op Fonds 1818 en de Gemeente Delft en ook verenigingen die geen directe band met Van Marken hadden werden uitgenodigd.

In het derde jaar was de organisatie nog weer groter. Enkele theaters deden nu ook mee. En ook aan kinderen werd gedacht met de koorschool en de mogelijkheid om geschminkt te worden. Maar helaas was het weer een spelbreker. Toch waren er nog zeker 1.000 bezoekers.

Dit jaar geen regen maar stralend weer en dat trok meer dan 1.500 bezoekers naar het Agnetapark. De vierde Van Marken Dag mag met recht de meest succesvolle genoemd worden. Met een toelichting van Jan van de Mast en Agneta over het fotoalbum van de Van Markens, een presentatie over mode en de veranderende positie van de vrouw en veel attracties voor kinderen. En een groot aantal Delftse organisaties omljstten het attractieve gebeuren. Alles bijeen een groot succes en een groot compliment voor het organiserend comité, dat al bezig is aan de volgende editie. [Klik hier hier voor foto's en video's van de vierde VMD.](#)

Delftse (dag- en nacht)burgemeesters en vrouwen uit de tijd van Agneta

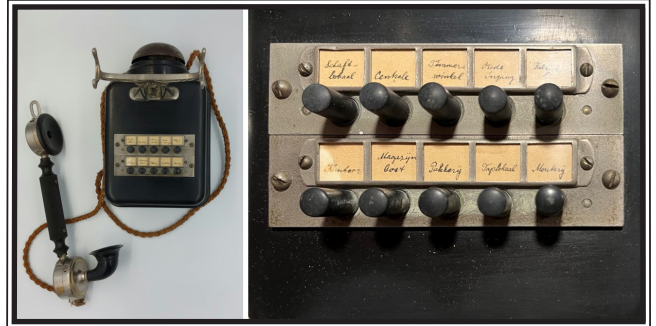
UIT DE OUDE DOOS

De Fabrieksbode, 4 juni 1927: Marie Weijland bij de opening van Agnetapark 2:

'Veel is er al over de huizen gezegd, bouwkundig, technisch en architectonisch. In dien zin hieraan nog iets toe te voegen zou onbegonnen werk zijn, want wat weten wij, vrouwen, van spouwmuren, zandsteen of beton .... dat zijn dingen, die boven ons begrip gaan! Maar wat wij wél weten en uit den grond van ons hart zeggen – en wat geloof ik wel het voornaamste is - is dit: dat wij in heerlijke huizen wonen, waarin zooveel comfort is aangebracht, dat het ons een lust is, daarin onze dagelijksche bezigheden te verrichten; waarin wij onze kinderen te slapen kunnen leggen als koningskinderen en waarin onze mannen, na een dag van moeizamen arbeid, vinden wat zij noodig hebben: rust en gezelligheid en volop gelegenheid om zich, ieder naar zijn smaak, aan zijn liefhebberijen te wijden!'

SCHENKING VAN DE MAAND

Op de Van Marken Dag mocht Museum Van Marken weer een mooi voorwerp aan de collectie toevoegen. Het betrof een oud telefoontoestel, dat werd overhandigd door de heer Wim Verboom. Op het eerste gezicht had dit toestel overal vandaan kunnen komen, maar nadere beschouwing van de toetsen op de foto laat zien dat het hier om een oud exemplaar van 'de Gist' gaat. De aanduidingen: 'Centrale', 'Oude Ingang', 'Mouterij', 'Magazijn Oost' en 'Taplokaal' verwijzen naar de NG&SF. Het toestel is waarschijnlijk tot 1915 in gebruik geweest.

Schenker Wim is de zoon van Ing. N. Verboom, die van 1949 tot 1979 hoofdopzichter was bij de Bouwkundige Uitvoerende Dienst (BUD). Hij had onder andere de supervisie over het Agnetapark en over de bouw van de woningen aan de Laan van Altena. Een waardevol geschenk, dat een ereplaats verdient in de collectie.

DE COLLECTIEBEHEERGROEP

In De Fabrieksbode is de rubriek 'Schenking van de Maand' opgenomen. Steeds weer krijgt Stichting Museum Van Marken van (ex-)medewerkers of hun nazaten, van Gist/Gist-Brocades, DSM of NOF/Calvé objecten en voorwerpen aangeboden. Op dit moment bezit Museum Van Marken zo'n kleine 500 objecten. De lijst met objecten wordt bijgehouden door Nettie Jonckers. Zij maakt deel uit van de collectiebeheergroep, die verder bestaat uit Dorine Prins, Monique van Schevicoven, Cootje Schot en Onno Misset.

Van links naar rechts Dorine Prins, Nettie Jonckers en Onno Misset

Tot dusver zijn de objecten op diverse plaatsen opgeslagen. Om een goed overzicht te krijgen is de beheergroep begonnen met een nieuw opbergsysteem met genummerde kratten, zodat een en ander gemakkelijk kan worden teruggevonden.

In de eerste fase heeft de beheergroep alle boeken, publicaties, folders enz. geïnventariseerd. In de tweede fase worden de andere voorwerpen bekeken en daarbij een naam van wat het voorstelt en wat de functie ervan was genoteerd. De voorwerpen worden vervolgens gefotografeerd en alles wordt in genummerde kratten opgeborgen. De objecten worden uiteindelijk allemaal ondergebracht in grote boxen bij onze Zakelijk Vriend Verhuisbedrijf Van Buuren en Zn.

NIEUW PARFUM MAISON NEUVE OP EXPO 2025

Tijdens de opening van de Expo 2025 in Osaka in Japan lanceert parfumerie Maison Neuve in samenwerking met dsm-firmenich een nieuw parfum 'New Dawn', gecreëerd door Master Perfumer Wessel-Jan Kos. De geur is tijdens de Expo exclusief verkrijgbaar in het Nederlandse paviljoen in een gelimiteerde oplage van 100 stuks. Maison Neuve, opgericht in 1873 door Agneta van Marken als spin-off van de Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek (NG&SF) won in 1880 een zilveren medaille tijdens de Expo in Melbourne, de eerste wereldtentoonstelling in Azië-Pacific.

De nieuwe parfum eert Agneta's nalatenschap en wordt - net als toen - gepresenteerd in handgeschilderde Delfts blauwe flesjes. [Hier de link naar Parfumerie Maison Neuve.](#)

JACQUES VAN MARKEN GENOEMD BIJ VNO/NCW

Tijd voor een feestje: VNO-NCW bestaat 125 jaar! Dit werd op 27 november gevierd met een groot congres en 750 genodigden (waar onder het koninklijk echtpaar) in Den Haag. Ook onze voorzitter Lucas van Wees was present. Werkgeversvoorzitter Ingrid Thijssen heeft stilgestaan bij de twee vooruitstrevende werkgevers, Jacques van Marken en Charles Stork, die in 1899 aan de wieg hebben gestaan van de Vereniging van Nederlandse Werkgevers (VNW), voorloper van het huidige VNO-NCW. Op het kindernetje van Van Houten na, bestond er destijds bijna niets als het ging om sociale wetgeving. Van Marken heeft meer dan 100 sociale voorzieningen gerealiseerd. Daarmee waren zij een voorbeeld van ondernemers die verantwoordelijkheid namen voor maatschappelijke vraagstukken. Dit past bij de visie van VNO-NCW: Ondernemen voor Brede Welvaart. Ingrid Thijssen maakt - samen met elf andere prominenten - deel uit van het Comité van Aanbeveling van de Stichting Museum Van Marken.

Beelden van het VNO-NCW congres, [kijk hier voor meer beelden](#)

NIEUW INITIATIEF MUSEUM VAN MARKEN

Een van de ideeën uit het BMC-rapport over de koers van Museum Van Marken is om een 'openluchtmuseum' te maken met gebouwen en objecten die aan de Van Markens herinneren. Tegelijkertijd dienen zich op dit moment verschillende kansen aan waar Museum Van Marken zich zou kunnen presenteren. Denk bijvoorbeeld aan Het Grote Kantoor,

De Gemeenschap, de Drukkerij, De Nieuwe Tent, het Groene Paviljoen en nu recent de gebouwen die mogelijk vrijkomen bij de ontwikkeling van het DSM-Oostterrein. Het is nu nog moeilijk te zeggen hoe elk van deze kansen er precies uit gaan zien, maar Museum Van Marken wil ondertussen niet stilstaan. Daarom is het idee opgevat om een 'Parelsnoer' te gaan maken van verbonden plekken in Delft, waar informatie te vinden is over het erf- en gedachtegoed van de Van Markens. Soms zullen deze locaties alleen van buiten te bekijken zijn, met informatie via een QR-code, maar we hopen dat er ook locaties komen waar bezoekers naar binnen kunnen voor extra informatie. En hopelijk ook locaties waar iets geconsumeerd, gedaan of gekocht kan worden.

Om het idee van het Parelsnoer uit te werken zijn we op zoek naar vrijwilligers die een 'Parel' onder hun hoede willen nemen. Heeft u interesse? Reageer graag op info@museumvanmarken.nl

BESTUURSWISSELING

Met ingang van oktober 2025 is Cees van Velzen als penningmeester toegetreden tot het bestuur. Hij neemt daarmee de plaats in van Bram Voermans die vanwege drukke werkzaamheden afscheid neemt. Bedankt Bram! Cees van Velzen en een aantal van zijn familieleden waren altijd betrokken bij de Gist- en Spiritusfabriek. Cees was destijds veel aanwezig in 'De Tent', bezocht als kind de J.C. van Markenschool en was kegelzetter op de kegelbaan.

De voormaige bestuursleden Ineke Hulshof, Onno Misset en Marcel van Dien gaan zich als vrijwilliger richten op specifieke taken en onderwerpen bij Museum Van Marken.

SECRETARIS EN VRIJWILLIGERS GEZOCHT

Onze huidige secretaris Marcia Kok wil begin 2025 stoppen in verband met andere werkzaamheden. Lijkt het u leuk een bestuursfunctie als secretaris te vervullen? Laat het ons dan weten! Mail naar info@museumvanmarken.nl

Stichting Museum Van Marken is altijd op zoek naar vrijwilligers en bestuursleden. Wilt u wat doen in een leuke en sociale omgeving? Laat het ons weten en we kijken samen of er een passende activiteit is die u aanspreekt.

OPEN HUIS OP OPEN MONUMENTDAGEN

De circa 200 belangstellenden die ons OPEN HUIS in Maison Neuf op de Open Monumentdagen 14 en 15 september bezochten werden geïnformeerd over de wijze waarop Stichting Museum Van Marken het erf- en gedachtegoed van Jacques en Agneta uitdraagt. De fraaie tentoonstellingspanelen, het gerestaureerde 'Bakkersbeeld' uit 1891, een groot glas-in-loodraam uit 1904, twee replica's van - en gedetailleerde uitleg over - het Paviljoen van Delftsche Nijverheid uit 1900 en twee vitrinekasten, het had allemaal de aandacht. Ook de promotievideo, waarin prominente Nederlanders uit overheid en bedrijfsleven het belang van ons initiatief tot oprichting van Museum Van Marken onderstreepden, werd veelvuldig bekeken. En uiteraard waren ook de producten uit onze winkel te koop. Het volgende Open Huis staat gepland op 22 februari.

KORTE BERICHTEN

Rabo ClubSupport

Op 23 oktober ontving Museum Van Marken een bedrag van € 251,14 van de actie Rabo ClubSupport. Het bedrag wordt besteed aan de restauratie van het glas-in-loodraam van de Delftsche Nijverheid dat onlang geschonken werd. Hartelijk dank voor de Rabobankleden die stemden!

Lezing over het 'Grote Kantoor'

Dinsdagavond 29 oktober gaf Rosan Pallada, ontwikkelingsmanager bij BOEi, een lezing over de geschiedenis én de toekomstplannen van het 'Grote Kantoor' aan de Wateringseweg. Het 'Grote Kantoor' is in 1907 gebouwd als kantoor voor de Koninklijke Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek. Daarnaast was er ook ruimte voor de directie van de Nederlandse Oliefabriek en een kleine ruimte voor de Lijm- en Gelatinefabriek. BOEi restaureert nu het gebouw.

Rosan Pallada gaf tijdens de lezing aan dat zij de Stichting Museum Van Marken na heropening, medio 2027, de gelegenheid wil bieden het erf- en gedachtegoed van de Van Markens op de locatie uit te dragen. Het gesprek hierover is gaande.

Bijeenkomst Gepensioneerden

Op 14 november verzamelden een kleine 300 gepensioneerden van Gist- en Brocades en dsm-firmen zich voor de jaarlijkse bijeenkomst bij Lijm & Cultuur. Naast een verhaal over de site van het bedrijf van de nieuwe sitemanager Gerben Jacobs, was er een verhaal van BOEi over de restauratie van het 'Grote Kantoor' én van de directeur van het pensioenfonds over de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Stichting Museum Van Marken was tijdens de bijeenkomst aanwezig met een stand. Het werd een gezellige middag waarbij veel banden werden aangehaald en herinneringen gedeeld.

Canvas doeken verplaatst

Vanwege de verbouwing en sluiting van Museum Prinsenhof moesten onze aldaar opgeslagen geconserveerde canvasdoeken van het Paviljoen weg. Onze Zakelijk Vriend Joh. van Buuren en Zn. bracht de oplossing: de 17 tubes waarop de doeken zijn aangebracht konden in een houten box bij hen worden opgeslagen. Waarvoor dank!

Agnetapark in Volkskrant Magazine

We waren aangenaam verrast dat de Volkskrant uitgebreid aandacht besteedde in haar Magazine aan Delft en het Agnetapark. Er werd een wandeling beschreven die gelopen kan worden vanuit het station. [Het artikel stond in de Magazine van zaterdag 30 november](#). De medewerkers van onze webwinkel waren ook verrast, want het aantal online verkochte wandelkaarten is plotseling enorm gestegen!

AGENDA

Dinsdagavond 10 december van 16:00 tot 22:00 uur: marktkraam van Museum Van Marken tijdens Lichtjesmarkt op het Vrouwenrecht.

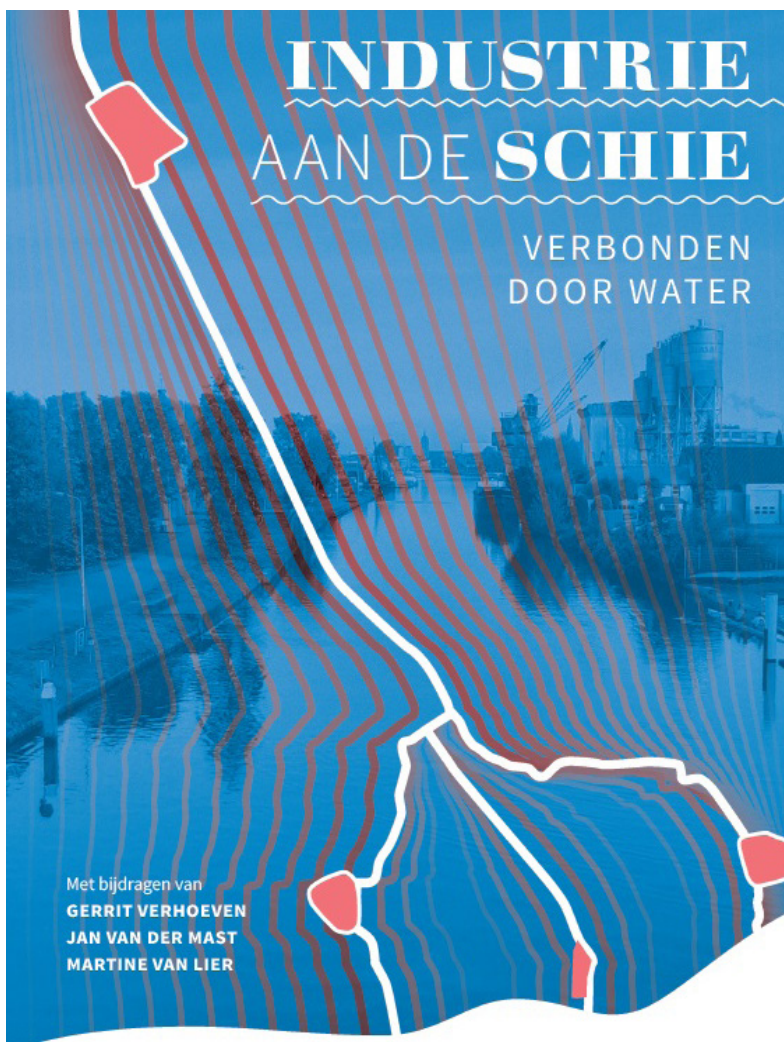
Zaterdag 22 februari 2025: OPEN HUIS in Maison Neuf, nader informatie volgt.

Tot en met 27 juli 2025: 'Het Paradijs van de Arbeider: Tuindorpen en tuinsteden' in Museum Het Schip in Amsterdam; een interessante tentoonstelling over tuindorpen en tuinsteden, waarbij aandacht voor het Agnetapark. Voor meer info.: www.hetschip.nl

Zondag 31 augustus 2025: de vijfde Van Marken Dag in het Agnetapark, noteer nu alvast in uw agenda!

NU TE KOOP:

Gezamenlijke uitgave van Stichting Museum Van Marken, TU Delft Hortus Botanicus en Expertise Platform Water; geschreven door Gerrit Verhoeven, Jan van der Mast en Martine van Lier

'Tijdens de Industriële Revolutie blijkt het water van de Schie de noodzakelijke infrastructuur te bieden om de stad te laten bloeien als industriestad. De Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek, Calvé, A. Hillen, Braat en de Nederlandse Kabelfabriek zijn maar enkele van de Delftse bedrijven met internationale reikwijdte en faam. Delft blijkt een ideale vestigingsplaats te zijn en dat is nog steeds zo.'

Prijs: € 24,95

144 pagina's, 300 illustraties, hardcover, grootformaat. Verkrijgbaar bij de Delftse boekhandels en in de [webwinkel van Museum Van Marken](#)